

РАДА РЕКТОРІВ

ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

61002, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, тел. (057)707-33-27, (057)706-15-37,
факс (057) 706-15-54 E-mail: rada2021rektoriv@gmail.com

Від 20.10.2021р. № 14

На № _____ від _____

Шановні колеги Ради ректорів!

У продовження повістки денної засідання Ради ректорів від 13.10.2021р. для ознайомлення та практичної допомоги щодо вирішенні питання організації роботи закладів освіти в умовах загострення рівня епідемічної загрози розповсюдження COVID-19, надсилаємо науково-консультативний висновок.

Додаток:

Науково-консультативний висновок щодо підстав відсторонення від роботи працівників – 4 арк.

Голова Ради ректорів

В.М. Бабасв

**Голові Ради ректорів
вищих навчальних закладів
III-IV рівнів акредитації
Харківського регіону
Володимиру БАБАЄВУ**

Шановний Володимире Миколайовичу!

Направляємо науково-консультативний висновок щодо підстав відсторонення від роботи працівників.

У чинному Кодексі законів про працю України правовий інститут відсторонення від роботи врегульовано досить фрагментарно та поверхнево, зокрема, у спеціальній статті (ст. 46 КЗпП) зосереджено увагу лише на окремих підставах відсторонення від роботи.

Відсторонення від роботи буквально означає фактичне недопущення працівника до виконання роботи за його трудовою функцією.

Основна мета відсторонення від роботи – запобігання настанню можливих несприятливих наслідків, які можуть настати в результаті продовження виконання працівником своїх трудових обов'язків. Похідною метою відсторонення є можливість застосування до працівника заходів впливу, що виражаються в припиненні виплати заробітної плати. На відміну від звільнення, відсторонення не пов'язане з припиненням трудового договору (працівник не отримує остаточного розрахунку, йому не видається трудова книжка). За відстороненим працівником зберігається право розірвати трудовий договір в установленому законом порядку, на відпустку, заробітну плату і компенсації за період до відсторонення. На нього поширюються правові норми про переведення на іншу роботу, накладення дисциплінарних стягнень та ін.

До характерних ознак відсторонення від роботи належать: а) працівник у примусовому порядку усувається від виконання роботи, визначеної трудовим договором; б) відбувається з ініціативи роботодавця або уповноваженого державного органу; в) носить тимчасовий характер; г) можливе тільки у випадках, передбачених актами трудового законодавства; д) на його час зберігається місце роботи і не зберігається заробітна плата.

Відповідно до ст. 46 КЗпП України відсторонення працівників від роботи власником або уповноваженим ним органом допускається у разі: появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння; відмови або ухилення від обов'язкових медичних оглядів, навчання, інструктажу і перевірки знань з охорони праці та протипожежної охорони; в інших випадках, передбачених законодавством. Тобто відсторонення

працівника від роботи можливе не тільки у випадках перелічених у ст. 46 КЗпП, а і в інших випадках, передбачених законодавством.

Відносини у сфері захисту населення від інфекційних хвороб регулюються Основами законодавства України про охорону здоров'я, Законами України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", "Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення", Про захист населення від інфекційних хвороб", іншими нормативно-правовими актами.

Пункт «б» ст. 10 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р., № 2801-ХІІ покладає на громадян України обов'язок у передбачених законодавством випадках проходити профілактичні медичні огляди і робити щеплення. Згідно 1 ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06.04.2000 р., № 1645-ІІІ обов'язкові профілактичні щеплення – це щеплення проти дифтерії, кашлюка, кору, поліомієліту, правця, туберкульозу. Їх включають до календаря щеплень. Однак ч. 2 цієї статті містить важливе доповнення: «Працівники окремих професій, виробництв та організацій, діяльність яких може призвести до зараження цих працівників та (або) поширення ними інфекційних хвороб, підлягають обов'язковим профілактичним щепленням також проти інших відповідних інфекційних хвороб... Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням проти інших відповідних інфекційних хвороб, встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я».

Міністерство охорони здоров'я України скористалося своїм правом і у відповідності до п. 8 Положення про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 р., № 267, з метою забезпечення епідемічного благополуччя населення України, попередження інфекцій, керованих засобами специфічної профілактики, затвердило Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням наказом від 04.10.2021 р., № 2153. 7 жовтня 2021 року цей наказ був зареєстрований в Міністерстві юстиції України за № 1306/36928 та 8 жовтня опублікований в Офіційному віснику України №78. Накази МОЗ, видані в межах повноважень, передбачених законом, є обов'язковими до виконання центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, місцевими держадміністраціями, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності та громадянами.

На період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України, обов'язково вакцинуватимуть проти коронавірусу працівників:

- 1) центральних органів виконавчої влади та їх територіальних органів;
- 2) місцевих держадміністрацій та їх структурних підрозділів;
- 3) закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної), загальної середньої, у тому числі спеціальних, дошкільної, позашкільної освіти, закладів спеціалізованої освіти та наукових установ незалежно від типу та форми власності. Наголосимо, що йдеться про всіх працівників відповідних закладів, а не тільки тих, що задіяні в навчальному процесі.

Виняток – працівники, які мають абсолютні протипоказання відповідно до Переліку медичних протипоказань та застережень до проведення профілактичних щеплень, затвердженого наказом МОЗ від 16.09.2011 р., № 595. Абсолютні протипоказання – стан, за якого існує чітко визначена ймовірність виникнення серйозної побічної реакції на введену вакцину для реципієнта вакцини, а ризики від проведення вакцинації значно перевищують переваги від проведення щеплення.

Рішення Міністерства охорони здоров'я України прийняти наказ № 2153 покликане захистити життя і здоров'я людей та їх близьких, створивши безпечне середовище в закладах освіти та державних установах. У питанні вакцинації фігурують не лише права однієї людини (тобто право відмовитися від щеплення), а й інтереси суспільства в цілому. Саме тому через загрозу наростання захворюваності на COVID-19 було прийнято рішення про введення обов'язкової вакцинації в Україні.

Верховний Суд у постанові від 17.04.2019 р. у справі № 682/1692/17 щодо відмови дошкільного навчального закладу прийняти дитину на навчання з огляду на відсутність необхідних щеплень наголосив, що індивідуальне право (інтерес) відмовитися від щеплення протиставляється загальному праву (інтересу) суспільства, інших батьків та їх дітей, які провели у встановленому державою порядку щеплення, зокрема, перед направленням дітей до навчального закладу для здобуття освіти. Внаслідок установа такого балансу досягається мета – загальне благо у формі права на безпеку та охорону здоров'я, що гарантовано ст. 3, 27 та 49 Конституції України. Відповідно вимога про обов'язкову вакцинацію населення проти особливо небезпечних хвороб з огляду на потребу охорони громадського здоров'я, а також здоров'я зацікавлених осіб, є виправданою. Тобто в цьому питанні превалює принцип важливості суспільних інтересів над особистими, однак лише у тому випадку, коли таке втручання має об'єктивні підстави – тобто було виправданим. Такого

ж висновку дотримався Верховний Суд, розглядаючи позов у зв'язку із заборонаю відвідування вже шкільного, а не дошкільного закладу (постанова від 10.03.2021 р. у справі № 331/5291/19). У рішенні вказано, що інтереси однієї особи не можуть домінувати над інтересами держави в питанні забезпечення безпеки життя і здоров'я її громадян. Зауважимо, що постанова Верховного Суду від 17.04.2019 р. у справі № 682/1692/17 – це не перше рішення, яке було ухвалено Верховним Судом у такій категорії справ. Аналогічне рішення було винесено Верховним Судом ще 20.03.2018 р. у справі № 337/3087/17.

Наведений висновок Верховного Суду повністю узгоджується з позицією Європейського суду з прав людини. Так, в п.п. 85, 136 рішення ЄСПЛ у справі «Релігійна громада Свідки Єгови м. Москви проти Російської Федерації» суд зазначив, що «у держави, без сумніву, є інтерес у захисті та охороні життя та здоров'я своїх громадян... в певних випадках ці інтереси мають пріоритет відносно права громадян на самовизначення... держава має право в певних випадках зобов'язати громадян пройти медичні процедури з метою усунення загрози завдання шкоди здоров'ю населення...»

Наказ № 2153 почне діяти через 1 місяць з дня його публікації, тобто 8 листопада 2021 р.

Частина 2 ст. 12 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» передбачає, що у разі відмови або ухилення від обов'язкових профілактичних щеплень у порядку, встановленому законом, відповідні працівники відсторонюються від виконання робіт.

До 8 листопада 2021 р. вакцинація від COVID-19 була добровільною і роботодавець не мав права застосовувати будь-які заходи впливу до працівника, якщо той не бажає вакцинуватися, а з 8 листопада 2021 р. вакцинація стала обов'язковою і роботодавець отримав право відстороняти працівника від роботи без збереження заробітної плати.

З повагою

**Проректор з навчально-методичної роботи,
доктор юридичних, наук, професор**

Олег ЯРОШЕНКО